

महिलामाथि हुने घरेलु हिंसाका प्रकार, कारण र असरहरु
(काठमाण्डौं जिल्ला, कीर्तिपुर नगरपालिका नगाँउ को अध्ययन)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत
समाजशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता

परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत गरिएको

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता

संगीता खनाल

रोल नं २८३१८०

त्रि.वि दर्ता नं ९-२-५०-११७१ -२००७

समाजशास्त्र केन्द्रिय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

काठमाण्डौं कीर्तीपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
समाजशास्त्र केन्द्रिय विभाग
कीर्तिपुर ,काठमाण्डौ

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि मेरो निर्देशनमा सुश्री संगीता खनालले “महिलामाथि हुने घरेलु हिंसाका प्रकार, कारण र असरहरु” विषयमा यो शोधपत्र तयार गर्नुभएको हो । म उँहाको कार्य प्रति सन्तुष्ट छु । प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनको लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७३/०२/१६

.....

फणीन्द्रेश्वर पौडेल
सहप्राध्यापक
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौँ

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
समाजशास्त्र केन्द्रिय विभाग
कीर्तिपुर ,काठमाण्डौ

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि सुश्री संगीता खनालले प्रस्तुत गर्नु भएको “महिलामाथि हुने घरेलु हिंसाका प्रकार, कारण र असरहरु” विषयको शोधपत्रलाई उक्त प्रयोजनका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध पत्र मुल्याङ्कन समिति

१. फणीन्द्रेश्वर पौडेल
शोध निर्देशक
२. डा.सुरेन्द्र मिश्र
वाह्य परीक्षक
३. प्रा.डा.तुलसीराम पाण्डे
विभागीय प्रमुख
मिति :-२०७३/२/१६

कृतज्ञता ज्ञापन

“महिलामाथि हुने घरेलु हिंसाका प्रकार, कारण र असरहरु” शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक प्रयोजनका निम्ति गरिएको एक अध्ययन हो । यो शोध कार्य मेरो लागि पहिलो अनुभव भएकोले शोध अध्ययन गर्ने क्रममा केही कमी कमजोरीहरु भए होलान्, यसलाई हटाउन भरपुर प्रयास गरेकी छु । यस अध्ययनका क्रममा आफ्नो अमूल्य र व्यस्त समयको बाबजुट पनि समय जुटाएर सल्लाह र निर्देशन दिनु हुने मेरो गुरु एवं शोध निर्देशक श्री फणीन्द्रेश्वर पौडेल ज्यू प्रति म हृदय देखि नै हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

शोध कार्य गर्ने समयमा विविध पक्षबाट सहयोग पुऱ्याई प्रेरणा दिनु हुने मेरा आदरणीय बुबाआमाका साथै घरपरिवारका अन्य सदस्यहरु प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यस शोधपत्र तयार गर्न सहयोग गर्ने आत्मिय सम्पूर्ण मित्रहरु प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । त्यस्तै गरी अध्ययन क्षेत्रमा रहनु भएका सम्पूर्ण उत्तरदाता महिलाहरु जसले रात दिन घरभित्र हुने गरेका तर बाहिर हेर्दा भट्ट नदेखिने हिंसाजन्य पिडाहरु र भोगाईहरुलाई जस्ताको तस्तै म समक्ष प्रस्तुत गर्नुभयो । उहाँहरुको यो महत्वपूर्ण सहयोग बिना मेरो यो शोध अध्ययनले पूर्णता प्राप्त गर्न सक्ने नै थिएन । तसर्थ, सम्पूर्ण उत्तरदाता महिलाहरु प्रति पनि विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहान्छु ।

अन्त्यमा यो शोधपत्र तयार गर्दा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रुपमा रहेका हरेक क्षेत्रबाट सहयोग पुऱ्याई दिनु हुने सम्पूर्ण महानुभावहरु प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

संगीता खनाल

विषयसूची
सिफारिस पत्र
स्वीकृति पत्र
कृतज्ञता ज्ञापन

पेज नं.

अध्याय - एक
अध्ययनको परिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	३
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	४
१.४ अध्ययनको महत्व	४
१.५ अध्ययनको संगठन	५

अध्याय - दुई
सन्दर्भ साहित्यको अध्ययन

२.१ सैद्धान्तिक अवधारणा	६
२.१.१ महिलाविरुद्ध हुने घरेलु हिंसा	७
२.१.२ महिलावादी दृष्टिकोण	८
२.२ नेपालमा महिलाहरुको अवस्था	१०
२.३ महिला विरुद्ध घरेलु हिंसाको परिचय	१४
२.३.१ घरेलुहिंसाका प्रकारहरु	१६
२.३.२ घरेलु हिंसाका कारणहरु	१७

अध्याय - तीन
अनुसन्धान पद्धति

३.१ अनुसन्धान क्षेत्रको छनौट	१८
३.२ अनुसन्धानको ढाँचा	१८
३.३ तथ्याङ्कको स्रोत र प्रकृति	१८
३.४ अध्ययनको नमुना छनौट	१९
३.५ तथ्याङ्क सङ्कलनका विधिहरु	२०
३.५.१ घरघुरी सर्वेक्षण विधि	२०
३.५.२ अवलोकन विधि	२०
३.५.३ अन्तरवार्ता विधि	२०

३.५.४ वैयक्तिक अध्ययन	२१
३.६ तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण	२१
३.७ अध्ययनको सीमा	२१

अध्याय - चार

अध्ययन क्षेत्रको परिचय र उत्तरदाताको पृष्ठभूमि

४.१ कीर्तिपुर नगाँउको संक्षिप्त परिचय	२२
४.२ उत्तरदाताको पृष्ठभूमि	२३
४.२.१ जातजाति	२३
४.२.२ धर्म	२४
४.२.३ परिवारको किसिम	२५
४.२.४ शैक्षिक स्थिति	२५
४.२.५ पेशा	२६
४.२.६ वैवाहिक स्थिति	२७

अध्याय - पाँच

महिला हिंसा प्रति दृष्टिकोण र हिंसाका कारणहरु

५.१ घरेलु हिंसावारे दृष्टिकोण	२८
५.१.१ घरेलु हिंसावारे जानकारी	२८
५.१.२ महिला हिंसा प्रतिको बुझाइ	२९
५.२ महिलाले भोगेका हिंसाका कारणहरु	२९
५.२.१ जाँडरक्सी सेवन	३०
५.२.२ दाईजो	३१
५.२.३ बहुविवाह	३२
५.२.४ सम्पत्ति माथि महिला स्वामित्वको अभाव	३२
५.२.५ परम्परागत कुसंस्कार र अशिक्षा	३३
५.३ महिलाहरुले घरेलु हिंसा सहनुका कारणहरु	३४
५.४ महिला हिंसा न्यूनीकरणवारे धारणा	३५

अध्याय ६

महिलाहरु माथि हिंसाबाट पर्न गएको असरहरु

६.१ महिला विरुद्ध हिंसाका असरहरु	३६

६.२ हिंसा अरुसँग छलफल गरेको वा नगरेको सम्बन्धि विवरण	३७
६.३ हिंसा सम्बन्धी उजुरीको विवरण	३८
६.४ हिंसाप्रति न्यायको विवरण	३८
६.५ परिवारका अन्य महिलाहरुले हिंसा सहनुका कारणहरु	३९
६.६ ति महिला विरुद्ध परिवारमा हिंसा भइरहँदा थाहा पाउने व्यक्ति	४०

अध्याय - सात
सारांश एवं निष्कर्ष

७.१ सारांश	४१
७.२ निष्कर्ष	४५
परिशिष्ट १ वैयक्तिक अध्ययनहरु	४७
परिशिष्ट २ प्रश्नावलीहरु	४९
सन्दर्भग्रन्थ	

तालिका सूची

क्र.सं.	तालिकाको विवरण
तालिका नं ४.१	जातजातिको आधारमा घरपरिवारको विवरण
तालिका नं ४.२	जातजाति अनुसार छनौटमा परेका उत्तरदाताको विवरण
तालिका नं ४.३	उत्तरदाता महिलाहरु ले मान्ने धर्मको विवरण
तालिका नं ४.४	परिवारको किसिम अनुसार उत्तरदाताको विवरण
तालिका नं ४.५	उत्तरदाता महिलाहरुको शैक्षिक स्थिति
तालिका नं ४.६	उत्तरदाता महिलाहरुको पेशाको विवरण
तालिका नं ४.७	उत्तरदाता महिलाहरुको वैवाहिक स्थिति
तालिका नं ५.१	उत्तरदाता महिलाहरुको घरेलु हिंसावारेदृष्टिकोण
तालिका नं ५.२	उत्तरदाता महिलाहरुको घरेलु हिंसावारे जानकारी
तालिका नं ५.३	उत्तरदाता महिलाहरुमाथि भएका हिंसाका कारण
तालिका नं ५.४	उत्तरदाता महिलाहरुले हिंसा सहनुका कारणहरु
तालिका नं ६.१	हिंसावाट पर्न गएको असर
तालिका नं ६.२	उत्तरदाता महिलाले हिंसाका असर सहनुका कारणहरु
तालिका नं ६.३	हिंसा अरुसँग भनेको वा नभनेको सम्बन्धी विवरण
तालिका नं ६.४	हिंसाको उजुरी गरेको वा नगरेको सम्बन्धी विवरण
तालिका नं ६.५	हिंसा प्रति न्यायको विवरण
तालिका नं ६.६	परिवारका अन्य महिलाले हिंसा सहनुका कारणहरु